

Міністерство освіти і науки України
Кіровоградський машинобудівний коледж
Кіровоградського національного технічного університету

Затверджую
Заступник директора з
навчальної роботи
К.П. Рябой

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для підготовки до семінарських занять
з предмета «Історія України»

I курс

Курс – 1

Семестр – 1

Розробив викладач Халхунов С.О.

Розглянуто на засіданні предметної
комісії суспільних дисциплін

Протокол № від

Голова комісії

Шевченко О.І.

Вступ

Інтеграція України до загальноєвропейського освітнього простору вимагає нагального реформування вітчизняної вищої школи, переходу до принципово нових форм викладання гуманітарних дисциплін.

Гуманітарні знання, набуті студентами, сприяють подоланню вузькофахового мислення, вихованню спеціалістів вищої кваліфікації, духовно багатих особистостей, які відчують моральну відповідальність за сучасне і майбутнє своєї Батьківщини.

Важливе значення у формуванні національної свідомості студентської молоді та вихованні громадян України має глибоке засвоєння студентами гуманітарних дисциплін, зокрема «Історії України».

Основним завданням предмета «Історія України» є:

– використання новітніх здобутків історичної науки у викладанні історії України;

– реалізація в навчальному процесі принципів історизму та наукової об'єктивності в оцінці історичних фактів, явищ і подій;

– гуманістична спрямованість історичної освіти в технічному навчальному закладі, її орієнтація на пріоритет загальнолюдських цінностей над класовими чи груповими.

Метою вивчення історії України є:

– виховання майбутніх спеціалістів як свідомих громадян України;

– розвиток почуття патріотизму та глибоких морально-етичних переконань, усвідомлення молоддю власної причетності до тисячолітньої історії українського народу;

– сприяння усвідомленню студентами належності України до європейського історико-культурного простору та важливості її інтеграції до Європи;

– прищеплення майбутнім спеціалістам навичок самостійного аналізу історичних джерел і наукової літератури, уміння самостійного осмислення закономірностей розвитку українського народу в контексті історії людської цивілізації;

– вироблення умінь застосування набутих знань у повсякденній діяльності, для самостійної орієнтації в суспільно-політичному житті, визначення власної оцінки суспільних явищ і подій.

Навчальна програма передбачає на опанування предметом «Історія України» 80 години.

Семінарське заняття №1 (заняття № 12, 2 год.)
Тема: «Культура і духовне життя в Україні в 1917-1921 роках».

План.

1. Основні напрями розвитку української культури у 1917-1921рр.
2. Розвиток освіти і науки.
3. Література. Мистецтво.
4. Церковне життя.

Методичні рекомендації

- показати на карті основні місця і території, пов'язані з розвитком освіти, науки та мистецтва;
- визначити і характеризувати основні чинники, явища, процеси та пам'ятки культури цього періоду;
- порівняти ідеї та цінності, характерні для тогочасної культури й духовного життя, із сучасними державотворчими ідеями та культурними цінностями українців;
- оцінити внесок українських діячів у вітчизняну та світову культуру; характеризувати культурні процеси та оцінює підсумки культурницької діяльності більшовиків.

Теми рефератів

1. Українізація освіти за доби Центральної Ради.
2. Гетьман П.Скоропадський як український меценат.
3. Початок радянської школи в Україні.
4. Наступ більшовиків на релігію і церкву в Україні
5. Створення УАПЦ.
6. Митрополит Липківський.

Література

1. Бойко О.Д. Історія України. – К.:2007.
2. Верстюк В. Українська Центральна Рада: Навч.посіб. – К., 2000.19
3. Гісем О.В. Історія України. – Х.:2010.
4. Грицак Я. Нариси історії України: формування модерної української нації XIX – XX ст. – К., 1996.
5. Гунчак Т. Україна: перша половина XX ст. – К., 1992.
6. Новий довідник: Історія України. – К.,2006.
7. Реєнт О., Малій О. Історія України 10 клас. – К., 2011.

Семінарське заняття № 2 (заняття № 15, 2 год.)
Тема: «Закріплення радянської влади в Україні 1928-1938 рр.».

План.

1. Історична необхідність індустріалізації та колективізації, методи їх здійснення.
2. Сталінська індустріалізація України.
3. Суцільна колективізація в Україні. Голодомор 1932-1933 рр.

Методичні рекомендації

При з'ясуванні першого питання необхідно звернути увагу на те, що процес переходу до індустріального суспільства виступає як об'єктивна необхідність, однак в СРСР він здійснювався такими методами, які призвели до потворних форм, а для України — це одна з трагічних сторінок в історії. При розгляді цього питання було б доцільно проаналізувати звідки бралися кошти на індустріалізацію, відмітити, що, незважаючи на недоліки, індустріалізація різко збільшила промисловий потенціал республіки.

Характеризуючи дане питання потрібно визначити передумови і суть хлібозаготівельної кризи 1928-1929 рр., а також проаналізувати її наслідки. Примусова колективізація, яка супроводжувалася такою жорстокістю і жертвами, що її можна назвати війною режиму проти селянства. Потрібно проаналізувати основні директиви щодо розгортання колективізації на селі та її наслідки.

При розгляді третього питання необхідно усвідомити, що голодомор 1932-1933 рр. став найбільшою трагедією для українського народу. Потрібно визначити причини і передумови голодомору, уяснити відмінності його від голоду 1921-1923 рр., прослідкувати перебіг голодомору, його наслідки. Варто зазначити дані в історіографії щодо жертв голодомору. Важливо проаналізувати роль колгоспів у системі командної економіки після 1933 року.

Готуючи останнє питання, слід виділити два цілком протилежні періоди в розвитку культури протягом означеного періоду. Перший період – українізація, яка сприяла швидкому розвитку культури в 20-х роках. З'ясуйте причини, складові, а також наслідки цієї політики для української культури. Чому наприкінці 20-х років ХХ ст. в Україні почався погром української культури?

Переслідували науковців, літераторів, митців, представників інтелігенції, передусім тих, котрі сформувались в дореволюційний час. Розпочалася боротьба з „націоналістичними елементами” в Академії наук України (назвіть прізвища репресованих вчених).

Відбувалися гоніння проти українських письменників, діячів мистецтва. Лише за один 1934 р. було розстріляно 28 письменників, серед них М.Зеров, Г.Косинка, К.Буревій. Були піддані репресіям діячі українського мистецтва: театральний режисер Л.Курбас, засновник української школи монументального мистецтва М.Бойчук. Культурний процес потрапив під контроль партійно-державних чиновників.

Якщо 20-і роки ввійшли в історію України як період „національного відродження”, то 30-і роки дослідники назвали „розстріляним відродженням.”

Теми рефератів

1. Перехід до форсованої індустріалізації.
2. Розкол на «правих» і «лівих» у верхівці партії.
3. Ідеологія та доля Л.Троцького.
4. О.Стаханов та його послідовники.
5. Хлібозаготівельні кризи 20-х рр.: порівняльна характеристика шляхів виходу з кризи.
6. Доля провідних членів партії: Рикова, Бухаріна, Томського.
7. Колективізація в Україні: як це було.
8. Доля розкуркулених українців.
9. Куркулі у Сибірі.

Література

1. Білас І.Г. Репресивно-каральна система в Україні. 1917-1953рр.: суспільно-політичний та історико-правовий аналіз у 2 кн. – К., 1994.
2. Голод 1932-1933рр на Україні: очима істориків, мовою документів.– К., 1990.
3. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX-XX ст. – К., 1996.
4. Гунчак Т. Україна: перша половина XX ст.: Нарис політичної історії. – К., 1993.
5. Касьянов Г.В., Даниленко В.М. Сталінізм і українська інтелігенція (20-30-ті роки). – К., 1991.
6. Колективізація і голод на Україні 1929-1933рр.: Збірник документів і матеріалів. – К., 1993.
7. Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1918-1928). – К., 1996.
8. Конквест Р. Жнива скорботи: Радянська колективізація і голодомор. – К., 1993.
9. Кульчицький С. Ціна “великого перелому“. – К., 1993.
10. Шаповал Ю.І. Україна 20-50-х рр.: Сторінки ненаписаної історії. –К., 1993.

Семінарське заняття № 3 (заняття № 20, 2 год.)
Тема: «Визволення України. Завершення війни».

План.

1. Україна на завершальному етапі війни (1944-1945 рр.).
2. Внесок українців у Перемогу.
3. Культура в роки війни.

Спираючись на карту та інші джерела інформації, характеризувати геополітичні плани СРСР та Німеччини щодо України, визначити на карті області території, де відбувались воєнні дії і особливості наступальних операцій Радянської армії в Україні. Також звернути увагу як наступ радянських військ вплинув на розгортання нового етапу руху опору. Порівняти ставлення до війни різних верств населення та політичних сил в українських землях. Описати героїчні події Великої Вітчизняної війни в Україні. Описати повсякденне життя та визначити зміни, пов'язані з війною. Характеризувати та порівнювати діяльність національного та партизанського антинацистських рухів, давати їм власну оцінку. Оцінювати роль ОУН і УПА за часів війни.

Необхідно висвітлити плани гітлерівців щодо України, суть німецького окупаційного режиму, встановленого в українських землях в липні 1942 р. Охарактеризуйте розподіл українських земель на чотири адміністративні одиниці, зупиніться на характеристиці нацистського режиму.

Найхарактернішою ознакою, що свідчила про природу нацистського режиму, було ставлення гітлерівців до інших народів. Вони планували щорічно знищувати 10 млн. неарійців. Першими в цьому трагічному реєстрі стояли євреї. Спеціальні частини СС знищили 900 тис. євреїв в Україні. Тільки за п'ять днів вересня в Києві у Бабиному Яру фашисти розстріляли понад 50 тис. мирного населення – євреїв, українців, росіян.

Трагедія євреїв в роки Другої світової війни дістала назву Голокост. Ознайомтеся з літературою, що висвітлює дане питання і визначте, якими методами діяли фашисти, до яких репресивних акцій вдавалися, щоб виключити євреїв з життя ще до їх смерті. З'ясуйте, що таке гетто і чи існувало гетто у вашому населеному пункті?

„Новий порядок”, встановлений гітлерівцями, викликав всенародний опір німецько-фашистському режиму. Розкрийте діяльність таких складових руху Опору, як масовий партизанський і підпільний рух, а також діяльність ОУН-УПА. Треба чітко прослідкувати причини, умови, методи розгортання радянського та націоналістичного партизанського руху проти окупантів. Варто зупинитися над висвітленням діяльності Української повстанської армії, з'ясувати програму і тактику ОУН. Документи „Хрестоматії з історії України”, а також „Літопис УПА” показують основний зміст цієї боротьби. Покажіть процес переходу націоналістів до тактики двофронтної боротьби, підкресливши, що боротьба на два фронти не тільки знесилувала УПА, але й призводила до трагізму братовбивчої війни між українцями. Наприклад, відомий похід з'єднання С.Ковпака „Від Путивля до Карпат” влітку 1943 р. супроводжувався кривавими боями між націоналістичними і комуністичними партизанськими загонами та призвів до великих втрат з обох боків.

Слід вивчити процес розгортання партизанського руху на території Волині (назвіть керівників підпільних партизанських загонів та груп). На Волині й Поліссі виникли й

перші збройні загони українських націоналістів. Коли було утворено Українську повстанську армію (УПА), хто був її головнокомандуючим?

При аналізі наступного питання, потрібно наголосити, що перемога Червоної армії під Сталінградом сприяла початку визволення території України. Після Курської битви розпочинається розгортання наступу на Лівобережній Україні. Значну увагу необхідно надати питанням з висвітлення битви за Дніпро, боїв на Правобережжі, в західних областях, завершення визволення України восени 1944 року.

При розгляді останнього питання варто зупинитися на демографічних наслідках війни, чітко визначити вклад українського народу в розгром нацистської Німеччини у роки війни. Оцінити масштаб втрат, нанесених війною Україні. Охарактеризувати культурні тенденції під час війни.

Теми рефератів

1. Наш край в роки другої світової війни.
2. Українська повстанська армія.
3. Політичні портрети С.Бандери та Р.Шухевича.
4. Культурне життя в Україні в період Другої світової війни.

Література

1. Ветров І. Економічна експансія третього рейху в Україні. К., 2000.
2. Коваль М. Нацистський геноцид щодо євреїв та українського населення (1941-1944 рр.) // УІЖ. – 1992. – №5.
3. Косик В. Україна і Німеччина в другій світовій війні. – Париж, Нью-Йорк, Львів, 1993.
4. Літопис УПА. – Львів, 1992.
5. Мірчук П. Українська Повстанська Армія. 1942-1952: Документи і матеріали. – Львів, 1991.
6. Роєнко В. Друга світова війна 1939-1945: матеріали з літературних джерел. – К., 1994.
7. Трофимович В. Україна в роки другої світової війни (1939-1945). – Львів, 1995

Семінарське заняття № 4 (заняття № 29, 2 год.)
Тема: «Розпад СРСР і проголошення незалежності України».

План.

1. Причини розпаду СРСР.
2. Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 року.
3. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року.
4. Референдум 1 грудня 1991 року. Припинення існування СРСР.
5. Історичне значення проголошення незалежності України.

Методичні рекомендації

Слід висвітлити критичне становище, в якому опинився СРСР у середині 80-х років і яке диктувало необхідність перетворень. Необхідно показати об'єктивну зумовленість змін у всіх сферах життя країни і в УРСР, зокрема. Зупиніться на характеристиці окремих періодів перебудови:

1985-1988 рр. – період розробки концепції перебудови і здійснення перших економічних реформ. Визрівання політичного курсу перебудови.

Висунута програма перетворень передбачала „прискорення соціально-економічного прогресу” країни на основі широкого впровадження досягнень науково-технічного прогресу, створення нового господарського механізму, активізації людського фактора. Проте це вимагало якісних структурних змін у радянській економічній системі. Прагнення ж поєднати ринок і централізоване планування ще більше ускладнили соціально-економічні проблеми, призвели до формування масового незалежного робітничого руху.

1988-1991 рр. – період активних політичних перетворень під лозунгом побудови демократичного, гуманного соціалізму, проголошених ХІХ партійною конференцією в червні 1988 р.

Проведення реформи політичної системи сприяло демократизації суспільства, політика гласності прискорила процеси десталінізації, реабілітацію жертв репресій.

Величезний вплив на події в Україні мала аварія на Чорнобильській АЕС в ніч з 25 на 26 квітня 1986 р., яка призвела до небаченого забруднення біосфери, радіоактивного опромінювання тисяч людей, появи на території України мертвої 30-кілометрової зони. Аварія на ЧАЕС була справжнім потрясінням для республіки, обумовила активізацію суспільного руху проти існуючого режиму, проти Компартії України, яка замовчувала страшні масштаби і наслідки катастрофи.

Перебудовчі процеси сприяли зростанню політичної активності, відродженню національної свідомості українського народу. Суспільно-політичний рух, що відбувався в Україні в період перебудови, мав одночасно демократичний і національно-визвольний характер.

З 1985 по 1988 рр. суспільно-політичний рух проявлявся, в основному, в критиці існуючого ладу, у відродженні української історії та культури. Із забуття почали повертатись твори М.Грушевського, М.Костомарова, В.Винниченка, та ін., здійснювалися спроби заповнити „білі плями історії” (голодомор 1933 р., сталінські репресії, ОУН-УПА, Центральна Рада).

У 1988 р. населення України переходить від критики до активних політичних дій, відбувається радикалізація суспільно-політичного руху. У вересні 1989 р. була створена суспільно-політична організація „Народний рух України за перебудову”.

Важливим чинником суспільно-політичного життя стали страйки, демонстрації, мітинги і т.ін.

Прослідкуйте процес формування багатопартійності, який розпочався після ліквідації у 1990 р. статті 6 Конституції СРСР та прийняття Верховною Радою України постанови „Про порядок реєстрації громадських об'єднань”.

Необхідно розглянути питання виборчих кампаній 1989-1990 рр., прийняття Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 р.

У висвітленні наступного питання необхідно відзначити, що економічна криза неминуче вела до кризи політичної. Слід розкрити діяльність опозиції в українському парламенті, включення в боротьбу студентської молоді. Варто зупинитися на проблемах спроби реформування СРСР, “ДКНС” як поворотному пункті в історії СРСР. Потрібно прослідкувати наслідки спроби серпневого перевороту для України.

Далі треба з'ясувати коли і в яких умовах здобула незалежність Україна, охарактеризувати проголошення “Акту незалежності України”, результати всеукраїнського референдуму на його підтвердження і вибори Президента України (61,6% виборців, що прийшли на виборчі дільниці, віддали свій голос за Л.М.Кравчука). Проаналізуйте процес наростання відцентрових тенденцій і розпаду СРСР, визначте причини його розпаду. Зверніть увагу на утворення СНД.

Першочерговим завданням незалежної України стало державне будівництво. Необхідно підкреслити, що державотворчі процеси ускладнювалися тривалою відсутністю нової Конституції, яка мала визначити принципи формування і здійснення державної влади, засади суспільного і державного устрою країни, створити юридичну базу для розробки і прийняття нових законів. Діючою ж залишалася Конституція УРСР 1978 р., до якої в умовах розбудови самостійної держави було внесено понад 200 поправок.

Розкрийте вузлові події державотворення в Україні.

Зупиніться на характеристиці процесу формування трьох гілок влади і конституційного процесу, який завершився прийняттям Конституції 28 червня 1996 року.

Теми рефератів

1. Формування багатопартійності в Україні.
2. Чорнобильська катастрофа: трагедія і біль нації.
3. Міжнародне визнання незалежності України.
4. Українська західна та східна діаспори.

Література

1. Акт проголошення незалежності України. – К., 1991.
2. Білоус А. Політичні об'єднання України. – К., 1993.
3. Декларація про державний суверенітет України. Прийнята Верховною Радою УРСР 16 липня 1990р. – К., 1990.
4. Іванченко Р. Україна від Кия до Кравчука: Короткий нарис історії української держави. – К., 1992.
5. Красівський З. Становище України в сучасному світі // Державність. – 1991. – №1.
7. Юхновський І. Україна – незалежна держава. – Львів, 1994.

Семінарське заняття № 5 (заняття № 32, 2 год.)

Тема: «Сучасна Україна».

План.

1. Інтеграція української економіки в світовому економічному просторі.
2. Зовнішня політика.
3. Євроінтеграція.

Методичні рекомендації

Визначати хронологічну послідовність подій, пов'язаних з участю України у світових процесах глобалізації та інтеграції.

На основі різних джерел інформації:

- характеризувати зміни в житті українського суспільства та діяльності держави в умовах глобалізації та інтеграційних процесів;
- зіставляти різні точки зору щодо визначальних векторів інтеграції України у світове співтовариство;
- описувати здобутки України в царині інтеграції в європейський, світовий, гуманітарний та освітній простір.

Розглядаючи участь України у Світовій Організації Торгівлі – спочатку слід коротко охарактеризувати цю інституцію, вказати її цілі та завдання. Доцільно було б розглянути Генеральну угоду з тарифів і торгівлі 1994 року – як основний документ яким керується СОТ. Даючи характеристику СОТ, слід виділити вигоди які отримує держава від вступу в неї: економічні, політичні та вигоди системи СОТ для взаємовідносин між країнами. Особливу увагу слід зосередити на вигодах, які отримує Україна від участі у СОТ, та як реалізує власні зовнішньополітичні цілі через участь у цій організації.

Аналізуючи особливості взаємодії України з МВФ, СБ, ЄБРР необхідно дати коротку характеристику цим інституціям, визначити їхні цілі, завдання і роль у світовій фінансовій системі, вказати спільні риси та чим відрізняються одна від одної. У третьому питанні необхідно окреслити напрямки співпраці України з кожною з цих організацій та вказати причини, які спонукають до неї. Завершуючи розгляд питання варто вказати шляхи та тенденції розвитку співробітництва на сучасному етапі.

Інтеграція України до ЄС є одним із пріоритетів внутрішньої та зовнішньої політики України. У довгостроковій перспективі Україна прагне стати повноправним членом ЄС, а в коротко- і середньостроковій – суттєво поглибити співробітництво з ним. Розглядаючи правові підстави інтеграції України в ЄС необхідно звернути увагу на Указ Президента України «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» зі змінами та доповненнями від 05.07.2003р. у першому питанні слід вказати основні напрями інтеграційного процесу – адаптацію законодавства України до законодавства ЄС, поглиблення демократії та забезпечення прав людини, економічне співробітництво, соціальна адаптація до вимог ЄС та ін.; висвітлити завдання, які стоять перед Україною по кожному з напрямків та вказати механізми реалізації цих завдань. Необхідно наголосити на виключній ролі Президента у керівництві стратегією інтеграції України до ЄС та Кабінету Міністрів, як відповідального за її реалізацію.

Теми рефератів

1. Українські наукові школи в контексті світової історії.
2. Становище та перспективи розвитку вищої школи України в рамках Болонського процесу.
3. Основні тенденції співробітництва України з міжнародними організаціями в кінці ХХ - на початку ХХІ ст.
4. Сучасна соціальна політика України та заходи щодо подолання кризових явищ.
5. Репатріація кримськотатарського населення та проблеми його облаштування на сучасному етапі.

Література

1. Історія України. Бойко О.Д. –К.,2007.
2. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Репринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. — К., 1995.
3. Історія України (підручник), 11 кл., Кульчицький С.В., Лебедєва Ю. Г., Освіта, 2003.
4. Історія України (підручник), 11 кл., Кульчицький С.В., Шаповал Ю. І., Генеза, 2005.
5. Історія України. Мицик Ю. А. –К., 2008 р.